

МОРФОЛОГІЯ ЛЕГЕНЬ У КУРЕЙ, ВАКЦИНОВАНИХ ПРОТИ ІНФЕКЦІЙНОГО БРОНХІТА

Гуральська С. В., к.вет.н., Горальський Л. П., д.вет.н.

Постановка проблеми. Сучасне птахівництво в Україні має динамічний розвиток і практично повністю може задовольнити потреби населення у високоякісних дієтичних продуктах харчування [4]. Однак в умовах індустріальних методів вирощування, сільськогосподарські тварини витримують значні перевантаження, а специфічні умови утримання, використання одноманітних кормів, що пройшли технологічну обробку, знижують природну резистентність організму тварин, що призводить до різних патологій, зниження продуктивності та ефективності галузі в цілому [2,5].

Аналіз останніх досліджень. Інфекційний бронхіт птиці реєструється в усіх країнах світу і спричиняє значні економічні збитки промисловим і фермерським птахогосподарствам [5]. У період відсутності конкурентоздатних кросів птиці і завозу гібридного молодняку в Україну, з'явилося багато вірусних захворювань (хвороба Гамборо, інфекційний бронхіт, реовірусна інфекція, вірусний енцефаломієліт птиці тощо). На сьогодні в промисловому птахівництві для профілактики захворювань широко застосовується щеплення птиці проти основного особливо небезпечного вірусного захворювання – інфекційного бронхіту курей (ІБК) [2,5].

Тому однією з актуальних проблем в птахівництві залишається вибір оптимальних програм імунізації птиці щодо інфекційного бронхіту курей.

Мета роботи: дослідити морфофункціональний стан легень курей, вакцинованих проти інфекційного бронхіта.

Об'єкт дослідження: вплив вакцинації на легені курей.

Матеріал та методика досліджень. Для досліду було відібрано групу курчат віком 1 день, вирощених в умовах СТОВ „Старосолотвинська птахофабрика” Бердичівського району Житомирської області, розділених за принципом аналогів на дві групи по 70 голів в кожній. Перша група – контрольна, друга – дослідна, курчат якої вакцинували згідно плану щеплень ремонтного молодняку. При виконанні роботи виконували анатомічні, органометричні та гістологічні дослідження.

Гістологічне дослідження проводили на кафедрі анатомії і гістології факультету ветеринарної медицини Житомирського національного агроекологічного університету. Матеріалом були легені курчат відібрані від птиці контрольної та дослідних груп 8, 20, 40 та 90 добого віку. Знекровлення курчат і відбір органів проводили згідно з нормами біоетики. Для проведення гістологічних досліджень застосовували загальноприйняті методи фіксації тканин та виготовлення зрізів [1,3].

Результати досліджень. Органометричні дослідження свідчать, що абсолютна маса легень курчат другої групи, яким проводили профілактичне щеплення, достовірно збільшується у 8, 40 та 90-добовому віці, а у курчат 20- добового віку спостерігається тенденція до збільшення такого показника в порівнянні з першою групою. Відносна маса легень у курчат другої групи порівняно до першої, не змінюється, лише в курчат 8-добового віку спостерігається достовірне зменшення даного показника по відношенню до першої групи.

При гістологічному дослідженні легень у курчат першої групи 8 добового віку спостерігаємо чітко виражену гіперемію. Епітелій, який вистеляє бронхіальну систему в стані набряку. Слизова оболонка бронхів покрита багаторядним миготливим епітелієм, серед якого знаходяться келихоподібних клітини. Висота епітелію бронхів у вакцинованих курчат 8-добового віку становить $15,73 \pm 0,24$ мкм, а у невакцинованих – $17,05 \pm 0,25$ мкм; 20-добового – $17,65 \pm 0,26$ мкм (вакциновані), та $18,75 \pm 0,32$ мкм (невакциновані); 40-добового – $19,55 \pm 0,25$ мкм (вакциновані) та $21,05 \pm 0,28$ мкм (невакциновані) і 90-добового даний показник дорівнює $22,95 \pm 0,27$ мкм (вакциновані) та відповідно $24,05 \pm 0,31$ мкм (невакциновані). Варто відзначити, що між даними морфометричних показників виявлена статистична достовірність ($p \leq 0,05$).

Власна пластинка слизової оболонки утворена пухкою сполучною тканиною з добре розвиненою сіткою еластичних волокон і має численні слизові залози. У міру зменшення діаметра бронхів зменшується висота і кількість рядів епітеліоцитів, збільшується вміст келихоподібних клітин.

У легенях 1 групи курчат значна кількість альвеол заповнена десквамованим епітелієм, лімфоцитами. Альвеолярні перегородки набрякли та інфільтровані епітелієм. Спостерігається також у деяких курчат звуження просвіту альвеол, їх стінки потовщені. Ендотелій кровоносних судин набряклий, інтима збільшена, в просвіті десквамація епітелію. Навколо кровоносних судин накопичення набрякової рідини. Парабронхи анастомозують між собою, об'єднуючи усі ланки бронхіальної системи, як єдине ціле. Об'єм парабронха у курчат 8 добового віку 1 групи становив $3680940 \pm 243968,2$ мкм³, у 20-добовому віці 4206947 ± 336114 мкм³, у 40-добовому віці 3907499 ± 178154 мкм³, та у 90-добовому віці 6203023 ± 177835 мкм³. У курчат 2 групи спостерігається достовірно зменшення такого показника. Так, у курчат 8 –добового віку він становив 839124 ± 32777 мкм³ ($p \leq 0,001$), у 20-добовому віці 1940843 ± 158841 мкм³ ($p \leq 0,001$), у 40-добовому віці - 3355739 ± 275343 мкм³ ($p \leq 0,001$), а у 90-добовому віці - 5385616 ± 227834 мкм³ ($p \leq 0,01$). Значна кількість парабронхів заповнена десквамованим епітелієм та лімфоцитами, просвіт парабронхів розтягнутий. Кожний парабронх є центром шестигранної легеневої часточки. В її стінці міститься велика кількість дрібних отворів, які ведуть у невеликі розширення лійкоподібної форми – атрії (присінки). Остані продовжуються у повітроносні капіляри діаметром 2-6 мкм, які закінчуються сліпо або анастомозують один з одним як у межах однієї легеневої часточки, так і між сусідніми. Об'єм легеневої часточки у даній віковій групі становив 18897286 ± 1171057 мкм³. Стінка легених часточок збільшена. У курчат 20 та 40-добового віку легеневі часточки погано розмежовані. У деяких курчат 40-добового віку в легенях спостерігається розростання сполучної тканини, альвеоли спавші. Об'єм легеневої часточки у курчат 20- добового віку становив 66890561 ± 2611317 мкм³, у курчат 40-добового віку 89640991 ± 1747145 мкм³, а у 90- добовому віці - 218686754 ± 6854722 мкм³. Відповідно такий показник у курчат другої групи, яким проводили вакцинацію достовірно зменшується і становить у 8 добовому віці 10159275 ± 136283 мкм³, ($p \leq 0,001$) у 20-добовому 56560242 ± 2499882 мкм³ ($p \leq 0,05$), у 40 добовому віці 85241113 ± 1283482 мкм³ ($p \leq 0,001$), а у 90-добовому віці 189400000 ± 6423395 мкм³ ($p \leq 0,01$). Розгалуження бронхів легень супроводжується розгалуженням кровоносних судин, які в часточках легень формують стінки капілярів, що обплітають повітроносні капіляри. Через стінку останніх і стінку, прилягаючих до них кровоносних капілярів відбувається газообмін.

Висновки:

1. При гістологічному дослідженні легень у невакцинованих курчат 8- добового віку спостерігаємо чітко виражену гіперемію. Епітелій, який вистеляє бронхіальну систему в стані набряку.

2. У легенях 1 групи курчат значна кількість альвеол заповнена десквамованим епітелієм, лімфоцитами. Альвеолярні перегородки набрякли та інфільтровані епітелієм. Спостерігається також у деяких курчат звуження просвіту альвеол, їх стінки потовщені.

Ендотелій кровоносних судин набряклий, інтима збільшена, в просвіті десквамація епітелію. Навколо кровоносних судин накопичення набрякової рідини.

Використані джерела інформації

1. Автандилов Г.Г. Медицинская морфометрия / Г.Г. Автандилов. – М.: Медицина, 1990. – 384 с.

2. Борисов О. Інфекційний бронхіт курей / О. Борисов, С. Фролов, О.Семененко // Вет. медицина України, 1998. № 5. – С. 28. -29.

3. Горальський Л.П. Основи гістологічної техніки і морфофункціональні методи дослідження у нормі та при патології / Л.П. Горальський, В.Т.Хомич, О.І. Кононський. – Житомир: Полісся, 2005. – 288 с.

4. Острівний І.М. Птахівництво / І.М. Острівний, Ю.Н. Батюжевський, Л.К. Шелюг. – К.: Вища школа, 1981. – 312 с.

5. Прудников В.С. Патоморфологическая диагностика инфекционных болезней птиц / В.С. Прудников, Б.Я. Бирман, И.Н. Громов. – Минск: Бизнесофсет, 2004. – 120 с.